

Tühjuse tervendav jõud

James Low

2013. a 20. septembri avalik loeng Tallinnas

Transkribeerinud Vivian Bohl

Toimetanud James Low

Eesti keelde tõlkinud Kadri Raudsepp

Tühjus on *Sūdasuutra* süda. See on pöördeline tekst, milles tuli välja mahajaana budismi lõpmatu vaade. See ise ongi ette antud eelduste katkestamise traditsiooni järjepidevus, traditsiooni, mis on budismi kujunemisloos keskne ning mis avaldus juba Buddha Šakjamuni eluajal. Nooruses oli ta tuntud kui Siddhartha ning isa juhiste järgi kaitsti teda kõikvõimalike karmide olukordade eest. Seetõttu oli tema aursaamine elust kitsapiiriline, ent noorukieas sai tema maailmavaade mitu väljakutset, mis seadsid tema privileegitud elu enesega rahuloleva kerguse küsimärgi alla. Naudingutele suunatud kodust välja hiilides nägi ta haiget, vanainimest ning surnukeha. Puutudes kokku eluga, nagu see on, mitte kui fantaasiaga, mida teda julgustati ette kujutama, seisis ta nüüd silmitsi faktiga, et teda ümbritseval turvalisusel polnudki püsivat vundamenti. Hinnaline keha, millele tema olemasolu toetus, oli tegelikult väga haavatav ning vastuvõtlik haigustele, õnnetustele ja hävimisele.

Nende väljakutset pakkuvate kogemuste kaudu mõistis ta, et asjad pole sellised, nagu need näivad olevat. Olukorrad tekkivad põhjuste ja tingimuste tõttu, mis pole meile tihti ilmselged. Kogemuse lihtsustamiseks võtame olukordi kui etteantuid, nagu need oleks meist sõltumatult kuidagi olemas. Siddhartha oli üles kasvanud keskkonnas, kus tema eest kanti täielikku hoolt. Tema elu oli kerge ja sujuv, kuna igapäev tema ümber hoolitses selle eest, et mitte miski talle tüli ei valmistaks. Et miski meile tüli ei teeks – see on loomulikult olukord, mida me kõik

südames soovime. Ent kuna elu on tormiline ja häiriv, oli see tema poolt kogetud kergus kunstlik konstrukt, milles puudus igasugune ehtsus.

Unenäotolisest meeldivast elust ärkvele raputatuna kohtas ta rändavat pühameest ning see andis talle tõuke lahkuda kodust, et otsida kannatuste põhjust. Nüüd oli talle täiesti selge, et usume kergekäeliselt asju, mis pole tõsi, ja elame elu, mõistes seda vaid väga poolikult. Ta hakkas uurima selle liimi olemust, mis meie ekslikku maailmatunnetust koos hoiab. Ta nägi, et liim on tegelikult teadmatus ja kiindumise koostoimimine: mitte ära tundes vahetut kogemust ja kogeja avatust, kiindume 'mina' ja 'teise' mõistetes. Esmalt loome mõiste ja seejärel arvame, et mingi põgusa kogemuse muster ongi see mõiste, mille tulemusel objekt ja meie mõiste selle objekti kohta sulanduvad üheks, tekitades tunde, et on olemas mingi ise olemasolev asi.

Veelgi enam, nüüd uurime seda asja, mille me vastavalt oma kultuurilistele ja isiklikele väärtushinnangutele oma arust ära tundsimel/lõime. Näiteks oleme siin majas koos ja näeme, kuidas see on kokku pandud suure hulga tsemendiga. Seni, kuni tsement kive paigal hoiab, näeme näilisi ruumide ja koridoride vorme. Näeme vorme, mis ilmuvad meie vaatevälja, nagu nad olekski need, mis nad on. Nad ilmuvad antusena ja peame neid iseenesestmõistetavaks. Peame kõike, millega kokku puutume – inimesi, loomi, asju – omaette olemasolevateks.

Ometi pole see „asjade“ olemus nende sisemine omadus, vaid on välja kujunenud mõistete ja tõlgenduste mängus. Loome tõlgenduste ja tähenduste mustrite struktuure ja usume neisse sellisel määral, et tunneme, nagu nad oleks olemas ise, iseendas ja iseene kaudu.

Näiteks kui läheme kunstigaleriisse ja näeme maali, mis meile meeldib – vormid ja värvid paeluvad meie tähelepanu – tunneme, justkui tõmbaks maal meid enese sisse, muutudes elavaks. Ent näeme ka pintslilööke ja spaatli jälgi. Maal hõljub nende kahe pooluse vahel. Ühelt poolt on see lihtsalt see, mis see on, asi ise, ja samas väljendub maalis selle loomise ajalugu. Kunstnik on selle tükkaaval üles ehitanud, lisades värvi järel värvi, hõõrudes mõne koha laiali, kuskilt värvi maha kraapinud ja siis uuesti teinud. Kunstnikuna jõudis ta lõpuks sinnamaale, kus talle tundus, et nüüd on töö valmis. Maali vaadates petab selle näilik asjana olemasolu meid ära, peame seda faktiks, tundes vahetult, nagu see oleks see, mis see on. Kunstnikud huvituvad rohkem sellest, kuidas on töö tehtud, kuna nad teavad, et kunst on

kunstlikkusest lahutamatu. Tõepoolest, kunst põhineb tihti oskusel luua illusioon, justkui oleks kunstiteos kunstlikkusest vaba.

Samamoodi olen mina huvitatud sellest, et mu kell töötaks. Mind ei huvita väga see, mis toimub kella sees, sest tahan vaid, et see oleks lihtsalt kell, mis teeks seda, mida ma sellelt ootan, ja et ma võiksin seda võtta iseenesestmõistetavana. Kui kellaga midagi juhtub, saab sellest minu murede allikas, sest ma ei tea, kuidas seda parandada. Ma ei taha, et minu uudishimu ja arusaamise puudus välja tuleks. Tahan jääda muretult oma eelduste unenäku. Ma tahan, et minu maailmas oleks asjad nii, nagu mina tahan, ja ei kuidagi teisiti.

Minu teadmatus kella tööpõhimõttest loob magusa harmoonia minu naiivse enesekindlusega, et saan kella pealt vaadata õiget aega. See tähendab, et jään kella kellasusse magama ja ma ei taha probleeme, mis sunniksid mind sellest seisundist üles ärkama. Kui vaatan asju, mis mind igapäevaselt ümbritsevad, ei tekita need minus ei häiritust ega elevust, sest olen kindel, et need asjad on loonud minu haridus ja elukogemus. Tean, mis mingi asi on ning mis on selle mõte ja sellest aitab küll. Ma pole loll, ma tean, et kell on kell!

Buddha Šakjamuni vaatepunktist lähtudes näitab just nimelt seesama enesekindlus, et olen väga loll inimene. Kui näen kella vaid oma arusaamistest lähtuvalt, jään magama sellesse väga osalisse arusaamisse, mis paljastab vaid murdosakese objekti potentsiaalid. Maailm, kus me elame, on tehtud asjadest, mis on meile tuttavad, ning tänu nendele asjadele toetumisele ei koge me maailma ja iseenese tegelikku olekut.

See pimedus kehtib meie kõigi kohta üha rohkem. 400 aastat tagasi elasid inimesed, kes teadsid, kuidas on asjad tehtud. Tänapäeval on meil kõigil palju asju, näiteks mobiiltelefonid, mille toimimisest me eriti aru ei saa, ning kasutame nende potentsiaali ehk vaid viie protsendi ulatuses. See ongi Buddha algne mure – kuidas juhtub nii, et jääme piiravatesse eeldustesse magama? Miks on see nüri tundlikkus meile nii kütkestav? Jääme magama oma mõtete unenäku, võttes maailma näilikku antust kui midagi sellist, mis ei vaja uurimist.

Oma esimeses vastuses sellele küsimusele näitas Buddha, et ilmuva näilik antus seisneb selle osade vastastikusel mängus. Ta tõi välja, et inimestel pole mingit defineeritud olemust, mis looks selle näilise terviklikkuse. Tegelikult tekib inimeste näiline avaldumine viie *skandha* ehk kuhja või kogumi dünaamilisest koosmõjust. Selle analüüsi järgi on esimene aspekt või komponent vorm, või pigem vormitaju, mis osutab, et oleme ajus registreerinud vormi ja

värvi. Kui saame teadlikuks vormist, tekib tunne, mille varjund võib olla positiivne, negatiivne või neutraalne. See on teine komponent, meie ruumis paiknemine-reaktsioon. Näeme vormi ja meis tekib kohe meeldivuse, ebameeldivuse või ükskõiksustunne. Kolmandaks tekib äratundmine-mõistete loomine, mille abil vormime loodud kategooriate ülesehitust, näiteks meessoost/naissoost, punane/roheline jne. Meie äratundmine rühmitab nähtused mustritesse ja rütmidesse, luues teadmisi- ja etteennustatavustunde.

Äratundmine aktiveerib ühendamis-kokkupanemisevõime, neljanda aspekti, mis loob keerulisema tõlgendusliku maatriksi, mis toitub sellest, mida me usume nägevat. Kui midagi näeme, siis mingi sisetunne ütleb meile, kas see meile meeldib või mitte. On ka võimalus, et me seda asja peaaegu ei märkagi. Kolmas [*skandha*] on segatud kategooria tajust ja tõlgendamisest. See on seotud sellega, et kui me midagi näeme, siis kuidas me seda tavaliselt nimetame, kuidas me paigutame selle mingisse kategooriasse, kui me näiteks asja täpset nime ei tea. Meie liigitamisfunktsioon on tajust eristamatu. Neljandaks on tegurid, seosed, mille abil loome põhjalikuma tõlgendusmaatriksi, mis põhineb sellel, mida näeme. Seega teatud „objekti“ äratundmisel tekib pähe palju mõtteid ja tundeid, sidudes käesoleva hetke eelneva kogemusega, aktiveerides meie harjumuse võrrelda ja vastandada. Need terviklikkust tekitavad assotsiatsioonid ei pruugi läbi pea käia tahtlikult, pigem saabuvad need kui linnuparv. Näiteks on siin laual minu kõrval vett täis plastpudel. Selle nägemine on juba iseendast värskendav, sest see meenutab mulle, et ma ei pea rääkimise ajal janu tundma. Kui jätta aga sama veepudel kuuma ja pika reisi ajal autosse, siis sel hetkel, kui tahan pudelist juua, võivad peast läbi käia ka sellised mõtted: „Kui plastpudel on kuum, imuvad kemikaalid plastist vette ja see muudab vee pisut mürgiseks.“ Mõte, mis tekkis sellest, et olin seda kuskilt kelleltki kuulnud, tekitas veepudeligas uue suhte. Enne olid sellega seotud tervislikkus ja värskendustunne, nüüd aga on asi vastakas ja ebakindel. See on assotsiatsioonide vormiv jõud: „objekt“ tekib minu peas teatud ajahetkel teatud moel, tekitades teatud mõju. See vormimine on suures osas ebateadlik ja tahtmatu. Täendus luuakse mustrite kaudu ja mustritena. Mustrid on kas kaasaarvavad või väljajätavad arusaamised – kui see on plast, siis pole see klaas. Täendus tuleb sellest, et asjad kuuluvad mingitesse määratud kategooriatesse, rühmadesse, kogudesse jne. Defineerides midagi lihtsalt iseene terminites ilma keelt kasutamata, ilma et see osutaks millelegi muule, on võimatu. Neljas organiseeriv faktor on kõikide nähtuste, mis lubab teatud 'üksustel' näiliselt tekkida, vastastikune sõltuvus. Lõpuks viies aspekt – omaksõtmise-järeldus. Haaran oma

meeltega 'objektist' ja teen selle kohta mingi järelduse. See võib juhtuda suuremal või vähemal määral teadliku tähelepanu kaudu. Midagi teada tähendab teada mingit defineeritavat maailma osakest ning see „miskisus“ võetakse aluseks, et osutada eraldiseisva asja olemasolule. Meie asjade omaksvõtmine paneb paika selle, kuidas kujuneb välja meie teadmine maailmast ja meie enese potentsiaal olla need, kes maailma teavad. Kuna toetume sellele eelkõige oma mina pärast, siis juhul, kui me ei suuda aru saada, mis toimub, tunneme ärevust või isegi seda, et oleme lollid.

Vastavalt varajasele budistlikule analüüsile võib kõiki maailma nähtusi, nii väliseid kui ka sisemisi, mõista kui kokku pandud osi, mis on tekkinud viie *skandha* vastastikusest sõltuvusest või kõrvutamise kaudu. Selline arusaamine maailmast näitab seda, et mediteerimise eesmärgiks on selliste mustrite tekkimise kiiruse aeglustamine ja intensiivsuse vähendamine, nii et see, mis ilmub, võiks olla äratuntav sellena, mis see on – mööduv, juhuslik mustrite loomine, millel pole mingit sisemist olemasolu. Selle äratamine vähendab meie sissehämmustust ja häiritust. Kui rahustad meditatsiooni abil oma vaimseid protsesse, hakkad välja pesema nendesse asjusse panustamise ja kaasatuse liimi, mis kokku pandud vorme koos hoiab.

On kaks peamist meditatsioonitehnikat – šamatha ehk meelerahu, mille puhul keskendutakse hingamisele või mingile välisele objektile – ning vipašjana ehk selgelt nägemine, jälgides seda, mis mingi nähtuse lihtsuses enne tõlgendamist tegelikult toimub. Esimene lähenemine arendab meelerahu ja teine lähenemine selgust.

Rahulik suunatud tähelepanu kõlab kui miski, mis muutub pingutamise abil paremaks. Selline vaade viib selleni, et võtame ennast kokku, mõtleme välja selge plaani ja siis rabeleme selle nimel, et see seisund püsiks, kuigi meel kaldub pigem uitama. Ometigi, pingutust täis võitlus pole ehk kõige kuninglikum tee meelerahuni. Väikelapsed jälgivad üldiselt vaikselt tähelepanuga seda, mis toimub; seda seni, kuni neid hakkavad häirima tuul, märjad mähkmed, üksindus või miski muu. See võib viidata sellele, et tähelepanelikult ja rahulikult millelegi keskendunud olemise võime on meis tegelikult juba olemas – olemas küll, aga varjatud äreva aktivatsiooniseisundi ja tähelepanu hajutavate harjumustega. Meie aktivatsiooniseisund keskendub paremate olukordade otsimisele – leida rohkem seda, mis meile meeldib, ja vältida ebasoodsaid olukordi – vabaneda sellest, mis meile ei meeldi. Meie

oma tegevus on see, mis meie rahuseisundit varjutab. Me ise olemegi see häiriv jõud – see on meie tegevus!

Seega pole meie teeks proovida teha midagi uut, vaid pigem lasta mittevajalikul ja kasutul aktivatsiooniseisundil minna. Teeme seda nõnda, et suuname oma rahuliku tähelepanu pealaele ja skaneerime oma keha pealaest jalatallani läbi ja siis jälle üles tagasi, korrates seda aeglaselt üha uuesti ja uuesti. Seda tehes võime saada teadlikuks mingist ebameeldivast tundest, näiteks õlas. Tundub, et see on täiesti adekvaatne tajutav, lihtne kirjeldus sellest, mis on olemas, kuid tegelikult on see tõlgenduslik järeldus.

Sellele mõttele: „Mu õlg on valus“ eelneb palju astmeid. Mis on see, mis tegelikult registreerib? See on propriotseptsioon, süvatundlikkus¹ hetkelise sisemise aistingu avaldumine. Milline see on? Raske öelda. Võib-olla on see [aisting] pisut rebiv, või põletav, või tuim. Võib-olla tunneme mingeid aistinguid oma kehas praegugi ning proovides selles tundes täiesti vahetult kohal olla, tunneme, et midagi seal on, kuid seda on raske sõnastada. Kui mähime selle ümber aga loo, siis saab midagi juba öelda. Võite mõelda: „Mu selg on pisut valus, pean rohkem harjutusi tegema. Pean osteopaadi juurde minema.“ Kui oleme selle põgusa aistingu kinni püüdnud, sildistades selle mõistega „valu“, siis võtame selle vahetu kogemuse voolust välja ja uurime seda kui mingit püsivat probleemi. Miski nagu on, ent ometi see, mis näib olevat tõeline, on tegelikult vaid mõiste. Toetudes sellele abstraktsele ideaalile, tekib ja möödub seda ala üha uuesti ja uuesti skaneerides palju tundeid, mille võib koondada pealkirja alla „valu“. Võtame ajutised aistingud omaks, mis hakkavad toitma meie illusoorset reaalsust, mis on tekkinud uskumise kaudu, et mõisted räägivad tõtt. Nüüd on meil rääkida millestki konkreetsest, sest näib, et räägime millestki, mis on tõeline ja teiste arusaamisele kättesaadav. Räägime nimedest ja mõistetest, kuid see, mis toimub, on keeles väljendamatult. Võime kasutada tähenduslikult konstrueeritud mõisteid on meie sotsiaalse identiteedi ja funktsioneerimise alus. Kirjeldav maailm näib olevat reaalne, me jagame seda ja saame seda edasi anda, kuid kogemuste maailm on haaramatu, veider ja haihtuv.

Kui sõber ütleb meile: „Mu selg valutab hirmsasti“, võime tema vestlusega ühineda. Teame ju, mida saab valust rääkides öelda – see on sotsiaalne oskus, ühenduse tekitamine mingist ideest, mõttest, millegi nimetamisest rääkimise kaudu, justkui oleks see tegelikkusest arusaamine. Ometi jääb kogemus ise väljendamatuks. Meie kommentaarid on sotsiaalselt

¹ Propriotseptsioon ehk süvatundlikkus on võime tunnetada jäsemete asendit neid vaatlemata.

kohandatud, kandes jagatud hinnangute ja kogemuste tähendust, ning see illusioon varjab tegelikkuse. Kui räägiksime sõpradega ja keegi ütleks: „Oh, ou, ahh,“ ei näi see olevat arusaadav. Kuidas me vastaksime? „Öhh-öhh!“? Kaotaksime oma jagatud taju, et elame samas maailmas, kohas, mida keel näib kirjeldavat. See, mida nimetame 'oma maailmaks', on konstrueeritud märkidest, tähistades sõnu, mis toetavad edasiarendusi ja uusi tõlgendusi. Budistlikust vaatekohast pole nii, et saame või peaksime nende märkide kasutamist vältima, kuid peame ära tundma, et tegemist on keelemänguga – olemuslikult tühjade märkide, mis loovad näilisi nähtusi ja ei tähista semiootilises võrgus muud kui mustreid – vastastikune mõju. Meie keelekasutus ei kirjelda tõeliselt olemasolevaid objektiivseid nähtusi, sest selliseid 'asju' pole olemas. Pigem on keel laskunud keelega lõpmatusse vestlusse, luues lõputult uusi kombinatsioone, tähendusi, illusioonide uusi paleesid, kus võib mõni aeg elada. Asjade avaldumine on illusoorne, ent ometi meeli kõitev. Meie ülesandeks on näha kõige ilmuva illusoorisust – näha, et kuigi sellel on mõju, on see tühi olemasolust ja omaolekust – ja seejärel seda selgust meeles hoida – isegi siis, kui oleme „asjade“ maailmas osalejaks. Aeglustades nende paljude koostisosade vastastikuste mõjude määra, hakkame nägema, kuidas ehitusplokkideks muundunud algsetest kogemuse hetkedest kerkivad näilisel tõelised asjad.

Ometi see aeglus, mis peaks selgust suurendama, teeb koosolemise teistega nende tavalises olemise vormis raskeks. Oleksime detailide uurimises nii kinni, et meil poleks eriti aega midagi maailmas teha. Muutuksime sotsiaalselt kasututeks. Buddha julgustas oma järgijaid hakkama munkadeks ja nunnadeks, kuna virgumise eesmärgil meelerahu ja selguse meetodi kasutamine nõudis eluviisi, mis oli väga erinev sellest, mida elasid tavaelu elajad, kes munki ja nunni toitsid ja toetasid. See paneb muidugi potentsiaalsetele „virguda“ võivate inimeste arvule piiri. Pühade isikute vahetu sotsiaalse funktsiooni puudumine maskeeriti sümboolse tähendusega, mis aja jooksul kasvas. Kuid see suurendas veelgi rohkem duaalsust tavakogemuse ja virgumistee vahel. Ometigi Buddha õpetuse kõiki kaasav loomus osutas kõigile olenditele, mitte ainult loobumistee valinud eliidile.

Kuna virgunud loomuse idee arenes edasi, osutades sellele, et täieliku virgumise potentsiaal on olemas kõigis olendites, nihkus kese loobumistest tarkuse ja kaastunde ühendusele. *Sūdasuutras* esitatakse tegelikkuse duaalse eksliku vaate laialilammutamine ja selles näidatakse alguseta või omaolekuta kõigi nähtuste, sealhulgas meie ise, tegelikule olekule virgumise tarkust. Kõrge ja madala, püha ja ilmaliku, enese ja teise ja kõigi muude vastandlike

binaarsuste eraldamine viib kindlama ja konkreetsema vaateni, mis toidab meeletet, nagu kontrolliksime seda, mis toimub. Nähes, kuidas illusiooni järele haaramine tekitab meelesegadust, hakkab avalduma meie sisemine võime – tarkus. See tarkus tähtsustab olendite virgumist oma tühjale avatud tegelikkusele, mis olemuselt on sügavaim kaastunne.

Ülal mainitud viie *skandha* vaade on homöopaatiline lähenemine meie probleemile või haigusele, milleks on kategooriate, mõistete ja märkide tavapärase kasutamine, mille kaudu püüame jõuda suurema korrastatuseni iseendas ja enda ümber ning suurema kontrollini iseenda ja keskkonna üle. Viis *skandhat* või koostisosa moodustavad metakategooria, mis võivad sisaldada suurel hulgal erinevalt avalduvaid kogemusi, mida me korrastame ja kontrollime. Seega toimib see samamoodi, nagu kultuur pakub meile kategooriatesse jaotatud organiseeritud süsteeme, kuid selle eesmärk siin on teine. Siin tahab see olla vastumürk kannatusele, ometi toetudes endiselt mõistetele ja märkidele. Ent just neile toetumine on sansaaras ekslemise põhjuseks. Haiguse ja antidoodi struktuurne sarnasus tähendab seda, et see teekond saab olema pikk ja aeglane. Maailma ümberkategoriseerimine avab uued perspektiivid ja näitab, kuidas oleme lasknud ennast asjade tõelise olemasolu näilikut faktist ära petta. Selline analüütiline lähenemine nõuab aega, distsipliini ja enda eraldamist kogemuse voolust. Jõuame selguseni, kuid seda seotuse, empaatilise häälestatuse ja maailmas osalemise – mis on meie inimeseks olemise aluseks – kaotamise hinnaga. Vajame Kesktee avarat ja sügavat mitteduaalsust, mis võimaldab meil nähtuste illusoorset mängu läbi näha ja mitte sellele toetuda, ent samal ajal ikkagi selles mängus armastuse ja kaastundega osaleda. Kui näeme käitumist, sündmusi või inimesi kas heade või halbadena, siis tekib meil kiusatus sellest 'halvast' loobuda. Ent mitteduaalsus on kallutatusest vaba, seega töötab see olemasolevaga ilma kokkumängu ja loobumiseta.

Mahajaana vaade – nii suutratraditsioonis endas kui ka selle alaliikides – *chanis*, *zenis*, *tantras*, *mahamudras*, *dzogtšenis* ja *mujal* – ei ole vaid antidootide kasutamine. See näitab pigem seda, et tühjad, tekkimiseta mitteüksused ongi meie tegelik kogemus, ning ka kogeja ise on tühi, tekkimiseta mitteüksus; seega pole maailma omaette üksusteks loomisel mingit alust, mille peale tekkida. Kõikide nähtuste, sealhulgas meie endi illusoorne loomus, tuleb ilmsiks ja seega pole selles mingeid takistusi, sest teadmatust pole enam. See on nõnda selgelt kirjas *Sūdasuutras* endas, kuigi ärev harjumus kõiges kahelda ja sellele vastav soov viia

läbi aste-astmeline hoolikas analüüs sobitab ennast antidoodi vaatega ja tekitab mulje, nagu oleks olemas mingid tõelised takistused, mida ületada.

Sūdasuutra on huvitav sünkrooniline dokument, kus saavad kokku kaks struktuurselt vastandlikku osapoolt. Selles tekstis on üheks osapooleks Buddha lähedane õpilane, austusväärne munk ja arhat Śāriputra, esindades traditsiooni, mida Tiibetis nimetatakse hinajaanaks. Mahajaana suunda esindab bodhisattva Avalokitešvara. Tekstis teevad nad koostööd nagu näitlejapaar, olles kumbki innustunud Buddha Šākjamuni keskendumisest, kes on sisemise tõe käemees. Mitteteadja positsioonile asetatud Śāriputra küsimustele vastab Avalokitešvara, kes asub sügavama tõe teadja positsioonil. Ta toob välja, et viis *skandhat*, need viis ehitusplokki, mida hinajaana vaate järgi peetakse jagamatuks tegelikult olemasolevaks aluseks, mille peal tegutseb meie petlik tunne päriselt olemasolevast indiviidist, on sisemisest omaolekust või olemusest tühjad. Selle vaatepunkti järgi pole nii, et võiksime illusiooni minast lõpetada, võttes selle lahti nõnda, kui võtaksime sellest majast välja kogu tsemendi ja eraldaksime selle ehitise moodustanud kivid ja puitmaterjali, tehes selle ehitise olemasolule nõnda lõpu. Kui seda teeksime, siis võiksime kasutada neidsamu materjale erineva kujuga ja eri sorti ehitiste tegemiseks. Üks vorm võib küll kaduda, kuid selle asemele kerkivad teised, kui kiindumine ehitisse pole lõppenud. Viie *skandha* või viie ehitusploki põhiidee ongi selles, et neid võib lõpmatult kokku panna, nendega võib tekitada erinevaid mustreid, luues erinevaid olendeid ja objekte, mida kogeme. See näitab, et kui eraldaksime need plokid päriselt ega lubaks neil enam ühineda, siis illusoorseid vorme rohkem ei tekiks ning me oleksime ohust ja kannatustest vabad. Kuid ometi, isegi neid osi lahutades jääb alles eraldiolevate üksuste, olemasolu, lahutamatu olemuse mõiste, ning meie probleemi juur on nüüd vaid varjatud – see pole alatiseks kadunud.

Olendites sisemise omaoleku puudumise nägemine iseenesest ei lahusta vajadust ilmuvat objektiseerida. Selleks on vaja midagi radikaalsemat ja see on vaade, mille pakub Avalokitešvara, öeldes: „Kuju on tühjus, tühjus ongi kuju.“ Selle vaate järgi, kui me näeme kuju, ei pea me sellega midagi tegema, seda pole vaja muuta mingiks teiseks vormiks, et see muutuks vähem ohtlikuks või rohkem integreerimisvõimeliseks. Vaja on vaid seda, et näeksime kuju sellisena, nagu see on – mööduva kogemusena, millel pole omaolekut, nagu pilv taevas. Kui teeme nõnda, selle asemel et sellesse oma fantaasiaid projitseerida, siis ilma

pingutuseta muutuvad teadmatus, asjade järele haaramine, meele varjutused ja harjumuslikud kalduvused läbipaistvateks, sest ka neis pole mingit omaolekut. Elades selgelt seda vaadet kui vahetut kogemust ja mitte võttes seda vaid tühipalja uskumisena, ei pea ma objekti analüüsima, sest see objekt, mida näen, pole eraldiseisev asi, vaid mitteduaalse iseavalduva tühjuse selguse osa.

Subjekt ja objekt on tühjusest lahutamatud ja mitteduaalsed. Näiteks siin minu kõrval on väike puu. Mida me näeme? Näeme puud. Ei! Me tõlgendame seda puud! Konstrueerime olemasoleva, lähtudes omale tuttavatest ja harjumuspärastest vaimsetest protsessidest. Kui peame puu puusust iseendas olemasolevaks, ei märka me, et 'puu' on tegelikult meie tõlgendusseeriatega, mille paneme kokku väga kiiresti, lõpp-produkt. Võime kasutada analüüsi, mille alguspunktis eeldame, et ise olemasolevad eraldiseisvad asjad on võrgutavalt illusoorid, jõudes lõpuks nende omaolekust tühi olekuni. Võime vaadelda konstrueerimisprotsessi, mida iganes me ka ei konstrueeriks. Näiteks võime nõnda alustada järeldusest, et „see on puu“ ja proovida vaadelda, mis alustel me selleni jõudsime. Esmalt vaatlesime vormi ja värvi. Seejärel määratleme enda asukoha – reageerimine sellele: see on meeldiv, ebameeldiv või neutraalne. See kas tõmbab mind nähtu poole või tõukab sellest eemale omaduse tõttu, mida ma pean selle objekti sisemiseks omaduseks, tekitades minus tunde, et see meeldib mulle või see ei meeldi mulle. See tunne, et olen seotud mingi välise asjaga, millele reageerin teatud tundega, tekitab edasisi häirivaid meeleplekke (*kleśā'sid*), nagu näiteks ihaldamist, viha, kiivust, kadedust ja uhkust.

See uurimine paljastab, et ma pole neutraalne maailma vaatleja, mis eksisteerib kuskil 'väljaspool', iseendast, vaid olen asjasse segatud, tegeledes oma maailmast kogemuse loomisega, oma maailmast, mis on tegelikult ainus maailm, millele mul on ligipääs. Nüüd, mil olen sellisel moel ise kaasatud oma kogemuse objektide loomisse, pole ilmselgelt ka objekt ise omaette olemasolev ja samuti pole seda ka mina, kuna minu identiteedi 'sisu' on samuti juhuslik ja olukorrast sõltuv. Kui vaatan mingit objekti, on väga raske sellest välja võtta seda, kas see meeldib mulle või mitte. Väljas pole puhtast objekti ja siinpoolgi pole puhtast subjekti – see on kummaline koosilmumise fakt. Mina ja objektid sünnivad koos; me kõik sünnime koos sellesse samasse hetke ning ei subjektile ega ka objektile pole mingisugust eraldiseisvat omaolemust, mis seda defineeriks, tehes ta selleks, mis ta on. Tõlgendamine on tajust lahutamatu. See muudab käesoleva hetke analüüsi väga- väga keeruliseks.

Kogemus avaldub põhjuste ja tingimuste tõttu; sõltumatu subjektiivsus või objektiivsus on illusioon. Objektiivsus on kui kõnekujund, pilt või variatsioon; stiil või tuju, nagu tragöödia või romantiline komöödia – ei midagi enam. Kui hakkame oma tähelepanu keskendama, on see juba kaetud meie hoiakuliste teguritega ning see tekitab kogemuse teatud omadusi. Näiteks kui vaatate teaduslaboris tehtud fotot, näete väga täpset, korras ja puhast olukorda. Töötajad kannavad kaitsekindaid, valitseb tõsiduse õhkkond. Nad loovad teaduse teatrit. Nende loodud struktuuride, dramaatilisuse ja oma lugu rääkiva meeleolu detailide väljatoomine võtab meilt palju energiat. Me ei usu enam, et filosoofid suudavad näidata maailma sellisena, nagu see on, või öelda selle kohta midagi tarka. Heitsime ammu kõrvale ka mõtte, et teoloogid suudavad tõestada Jumala tõelist olemasolu. Ometi võime ikkagi uskuda, et teadus võib pakkuda mingit tõelist teadmist, mis võiks meile isiklikult midagi tähendada. Võtame seda kui süvitsiminevat uurimust tegelikkusesse. *Sūdasuutra* peamotiiviks on aga osutada tõelist omaolekut omava asja või 'fakti' otsimise petlikkusele. Mahajaana vaade toob välja, et ilmuvate nähtuste, millel näib olevat teatud olemus, ja nende nähtuste tegeliku tühjuse, sisemise omaoleku puudumise vahel pole mingit sisemist vastuolu. 'Mitte midagi' pole pelgalt tühi eimiski, vaid osutab kahekordsele liikumisele, kus tühjus näitab 'ennast' kui ilmuv, mida kogeme. Ometi ei leia me selles midagi, mis oleks olemas või eksisteeriks kuidagi ise. Ilmumine on tühjuse ilmumine - siin, täpne ja haaramatu vastastikkuse kummalisus, mõtte ja sõnaga väljendamatut.

Kui ma teile ütleks, et „selle puu lehed on väga sinised“, kas oleksite sellega nõus? Ei. Lehed on rohelised. Kuidas me teame, et need on rohelised? Sest need ei ole sinised, ei ole punased ega kollased. Kui olemas oleks ainult roheline, kui kõik universumis oleks ainult roheline, kas sõnal 'roheline' oleks siis mingit tähendust? Rohelise rohelisus tuleb mängu oma erinevuse tõttu kollasest, punasest jne. Seda õpib iga tudeng kunstikoolis: mõned värvid on täiendavad ja mõned vastanduvad. Seega isegi nende lehtede teatud rohelisus näeb erinevat värvi taustal välja erinev. Kui näeme seda rohelist, siis tundub, et see roheline on lehtedes kuidagi sisemiselt olemasolev. On ilmselge, et lehed on rohelised läbi oma rohelisuse; need on rohelisuse avaldus. Ometi pole see rohelisus lehe sisemine omadus. Rohelisus avaldub suhtes kõige sellega, mis pole roheline. Lehe rohelisusel pole mingisugust sisemist, olemusest lahutamatu omaolekut. Lisaks valgustab seda taime lamp. Mõnedelt

lehtedel särab vastu palju valgust, mõnele lehele paistab valgust vaid pisut, mõned on varjus. Eri kohtades asuvad lehed näevad välja erinevad. „Ära selle pärast muretse! Me ju teame, et need on kõik rohelised!“ – pole oluline, millistena nad välja paistavad. Tänu oma arenenud mõtlemisele teame lihtsat tõde, et iga leht on roheline. Tundub, et see on tõsi – kuid see on tõde, mis põhineb uskumisel, toetumisel abstraktsele mõistele 'roheline' kui kindlale märgile, millel on usaldusväärne ülesanne. Mida aga näeme, pole vaid mõiste – see koosneb paljudest faktoritest, on lihtsustamatult keerukas, ometi vahetu kogemus. Subjekt ja objekt tekivad koos, vastastikku teineteist mõjutades, luues vastastikku illusiooni, et nad on olemuslikult erinevad ja eraldi.

Iga leht ei paista ühtemoodi rohelisena. Vaadates seda lihtsat fakti meie ees, lammutab see mõisted, mis tekitasid idee, et kõik lehed on olemuslikud samamoodi rohelised, ükskõik kuidas nad ka välja ei paistaks. Keskendudes sellele, mis on meie ees, hakkame eelistama ilmutavat, mis on tegelik, mitte tavalist 'ülemuse' mõistet või tõlgendust. Nõndamoodi vaatamine ja nägemine lahustab meie tavaliste vaimsete protsesside poolt aktiveeritud keerukuse. See aitab meil näha, et me ei näe. Kui arvame, et näeme midagi, on see tegelikult projektsioon, tõlgendus, eeldus. Nii subjekt kui ka objekt on olemuslikult tühjad; meie tunne, nagu neil oleks mingi olemus, mingi sisemine tegelikkus, on vaid mürgine sooaur, mille on tekitanud meie enese petlikud vaimsed protsessid. Meie silmad näitavad meile palju erinevaid rohelise varjundeid, kuid meie tõlgendamine ütleb: „Kõik on ikka ühtemoodi roheline, varjund sõltub vaid valgusest.“ Justkui oleks rohelisus mingi kindlalt tõestatud tõeline olemus ning valgusest tulenevad erinevused on vaid juhuslikku laadi, pelgalt sekundaarsed keskkonnategurid. Buddha osutabki just sellele defineeriva sisemise omaoleku puudumisele, olgu siis tegu subjekti või objektiga, mida ta nimetab *śūnyatā*'ks. *Śūnyatā* tähendab „tühi“, tühi mingist olemusest, mingist iseennast kinnitavast, ise olemasolevast, iseennast kehtestavast omaolekust või sisemisest loomusest. Kui ütleme, et rohelist on igas lehes võrdselt, ja asjaolu, et nad näevad välja erinevad, ei tähenda midagi olulist, siis kaldume oma tõlgendustes essentsialismi. See tähendab seda, et heidame kõrvale nähtused, nagu nad ennast näitavad, et nad 'ongi' sellised, nagu nad ilmuvad. Aastaaeg ja kellaaeg, asjaolu, et aknad on küllaltki mustad, nii et valgus pääseb läbi vaid mustuskihi alt – kõik need tegurid pole lehtede võrdse rohelisuse sisemisele tõe le vaid välised asjaolud.

Lehed ja see taim pole meist eraldiseisvad 'asjad'. Nad on praegusel hetkel meie läbielatud ja parajasti läbielatava voo aspektid – nad voogavad kogemusest, mis on meie tegelik elu. Öelda, et kõik need tegurid on juhuslikud ja roheline rohelisus on olemuslikult lehes olemas, on meie tavatõlgendus. Sellise tõlgendamise eeliseks on, et see annab meile oma maailma kohta kindla teadmise ning sellega koos käib ka etteennustatavustunne. Nõnda oleme veendunud, et meil on teatav kontrollivõime ja oskused. Kui elate siin linnas, teate, kus miski asub, tunnete tänavaid ja teate, millise bussiga saab teatud kohast teise. Kui teate, milline on õige buss, siis kui peatusesse sõidab õige numbriga buss, lähete peale. Ehk on see isegi sama buss, millega sõitsite eile. Muidugi näeb see välja pisut teistsugune. Võib-olla on roolis teine bussijuht. Reisijad on teised. Isegi kui juhuslikult oleks bussis täpselt samad inimesed, kannaksid nad ehk erinevaid rõivaid. Neil on erinev tuju, erinevad näoilmed ja asendid. See on see, millega kokku puutume. Kui te aga tõlgendate asju essentsialistlikust vaatepunktist, võite öelda: „Ah, jälle sama buss. Pole siin bussi üle mõelda midagi, loen parem oma raamatut.“ Nõnda laulavad meie eeldused meile õrna unelaulu ja aitavad meid und nähes läbi elu.

Sūdasuutra avas tee madhjamaka filosoofia arengule, milles kõige aluseks on tühjus, ning seejärel joogatšaara vaatele, mis on lakkamatu loomise vool. Nende vastastikuse elujõulisuse tulemusel tekkis tantra, mis keskendub sellele, et lubame avaneda täielikku ja hetkelisse kogemuse välja. Sõna 'tantra' tähendab järjepidevust – kõikide kogemuste, mis on vabad millegi tõeliseks tegemisest ja katkendlikkusest, voolu järjepidevust. Näiteks istume siin ja kui pööraksite nüüd pead, vaadates ühele ja teisele poole, näete ruumis nõnda ringi vaadates palju erinevaid asju. Maailm näitab ennast vahetult ja ühtlaselt, ent ometi on see avatud nähtavate detailide uurimisele. Iga elu on risti-rästi läbi põimitud kahest aspektist. Selles on uurimise aspekt, uurides seda, mis toimub, ning proovides välja mõelda, millisesse meile arusaadavasse kategooriasse see paigutada. Ilmuvat nähakse kui omadusi, mida on võimalik kindlaks teha, nimetada ja paljudest kriteeriumitest lähtuvalt hinnata ning kogutakse seejärel kokku ning parandatakse vastavalt maailmamudelile, millesse usume. See aspekt on meile tuttav ja hindame seda mõju tõttu, mida see meie egole annab. Teine aspekt on vähem tuttav, kuna see nõuab meilt, et oleksime hetkest hetke lahtirulluva kogemuse välja täielikus antuses vahetult kohal. Kui käin täielikult seda viimast teed, võtaksin ma toimuvast osa, aga kuidas tean, mis toimub? Kuidas ma oma kogemust kirjeldan? Mis oleks 'sellest' rääkimise aluseks? Kõik on siinsamas, ent ometi iga 'miski' pole iseendas mitte midagi. Sõnade

sõltuvuslikkus ja vastastikune kinnitamine toimub paralleelselt kõigi ilmuvate nähtuste, sealhulgas meie endi sõltuvuslikkuse ja vastastikuse kinnitamisega. Eraldiseisvatel sõnadel on vaja teisi sõnu, mis annaksid neile tähenduse. Eraldiseisvatel hetkedel on vaja teisi hetki, mis annaksid neile tähenduse. Ometi on mõlemad tähendused konstrueeritud, tõesed vaid suhteliselt, tegutsedes võrdlemise ja vastandamise mängumaal. Kommentaar, mis käib selle kohta, mis 'toimub päriselt', 'millestki' mõtlemine ja rääkimine on osa kogupildist. See pole neutraalne vaade, mis tuleb mitte kuskilt, väline selle suhtes, mis toimub, vaid on meie teistega maailmas koosolemise osa. Rääkimine on osavõtmine, mitte objektiivsus; see moodustab kokkulepete žeste, mitte 'asjade' tõelist teadmist. Keele kasutamine selleks, et kehtestada usaldusväärset tõde, mis jääb ellu ka kontekstiväliselt, on sellest vaatepunktist eksitav harjutus, selline, mille peale võime oma liiga lühikesest elust kulutada kuid ja aastaid. Ehk on hinnangute andmine ja kommentaarid ülehinnatud?

Mahajaana vaate järgi on virgumine mittemiski tundmine sellisena, nagu see ennast näitab, mitte vaid toimuva detailidele keskendumine ja selle kohta mingi arvamuse omamine. Nõnda liigume kognitiivselt arusaamiselt, asjadest mõistete abil kinnihaaramiselt meele enda selguse ja loomisvõime vahetule avaldumisele. Tantras kasutatakse palju muusikat, rütmilist retsiteerimist ja muid heliliike; käežeste ehk mudrasid, kehaasendeid ja muid kehalisi väljendusi; värve, mandala-kujundeid, tormaohverdust ja palju silmale stimuleerivat; palju erinevaid kujustamistehnikaid, mis kasutavad meie loomingulist kujutlusvõimet selle täies ulatuses. Kõik need tööriistad ja harjutused väljendavad väljendamatu avatuse selguse samaaegset kohalolu ja iga täpset tähenduslikku detaili. Seega on tantra mitteduaalne läbielatud kogemus, mida on väga selgelt kirjeldatud *Sūdasuutras*.

Loomingulisuse väli avaldub individuaalsele isikule või minale omistatud keskse staatuse dekonstrueerimises. Selle avatud avaruse otsene kogemus suunab 'mina', 'minu' või 'ise' organiseeriva funktsiooni keskmest kõrvale. Näiteks lähete ostma midagi lihtsat – T-särki. Poes võib olla neid sada erinevat. Kohe teate, et viiskümmend neist on jubedad. Kes sellist mõttetust kanda saab? Mina mitte! Mis on selle hetkelise äratundmise organiseeriv põhimõte? Mina. Minu väärtushinnangud, minu minevik. Selle me kaasa võtamegi, kui läheme näiteks supermarketisse, kus on müügil tuhandeid erinevaid toite ja sul on vaid väike ostukorv. Kui palju erinevaid asju te näete, mida te kunagi ei osta? Kes neid siis ostavad?

Inimesed, keda nimetatakse „mitte mina“. Maailm on täis „mitte minasid“, kes ostavad asju, mida mina ei osta. See on kõige alus. Igaüks meist on oma maailma kese. Asjaolu, et teised inimesed elavad nagu 'mitte mina' ja näib, et see sobib neile, osutab sellele, et olemas on erinevad maailmad – iga selle maailma keskmes on üks elusolend. Me ei saa tõeliselt teada, mis tähendab olla keegi teine. Parim, milleni saame jõuda, on keele abil vahendatud simulaakrum, näiteks meie seletus, mis tähendab olla 'nagu' mina, ja nende seletus, mis tähendab olla 'nagu' nemad. Kui lõdvestume täielikult oma harukordsesse erilissusse, leiame, et see põhineb tühjuse tarkusel, meele kiirgaval selgusel, mis pole mingi asi.

Lõpmatu teadveloleku lõpmatu üksiolek ei ole üksildane. Ent enesele osutav ego tunneb ennast kergelt üksikuna. Talle ei meeldi isoleeritus, sest ta tunneb instinktiivselt, et isoleeritus on surm. Ego on sõltuvusliku tekkimise, eraldiseisvate üksuste, kõikide nähtuste koosmängu maatriksi osa, aga teadvelolek, meele sisemine selgus on eraldiseisva üksusena tekkimatu ja on seega iseseisev ja haavamatu. Ego on eksitav illusioon. See on vale kinnitus, et „olen olemas iseendas ja iseendast“ ja seetõttu on see kannatuste tekkimise kohaks. Ego ei saa põgeneda teadmisesest, et kõik sõltub minust – seega tunnen end üksiku, ebakindla ja koormatuna. Kui teen halbu valikuid, muutub mu elu raskeks. Kui näen neid teisi, kelle elu näib olevat õnnelik, siis ma vihkan neid, kadestan neid. See pole õiglane! Miks mu ema mulle ei öelnud, kuidas elada? On väga kasulik sügavalt läbi näha seda, kuidas me avaldume. Kui näed, et kogu su kogemust maailmast vahendavad minevikust kogutud eeldused, väärtushinnangud ja tõlgendavad struktuurid, siis mõistad, et sinu mina-taju on pigem ebakindel muster, mitte tõeline loomus. Seda ära tundes oled paradoksaalsel moel vabanenud kapseldunud pettebildist, et oled lihtsalt see, kelle sa arvasid enese olevat. Ärkame üles oma unenägude illusoorsest loomusest teadlik-olemisele – ent nii kaua, kui sügavalt usume, et meie unenäo-mina ongi kogu olemasolu, siis avaldame ülesärkamisele vastupanu.

Ego haagib ennast olemasolu külge. Sellel endal pole muud olemust peale tühjuse. Egos pole midagi sisemiselt olemuslikku, mis teeb meid selleks, kes me oleme. Ego on kalduvus, kalle millegi muu suunas – selle tõeline alus on tühjus, aga selle näiline alus on duaalsus, eksitusse viinud ja eksitav mõtlemine, et subjekt ja objekt on tõeliselt lahusolevad ning on sisemiselt olemuslikult defineeritavad. Tunne, et oleme keegi, et oleme 'mina', mis on ego olulisim tunnus, tekitab paralleelse vaate, et väljaspool on mingid asjad, mis on mulle kuidagi

kasulikud või kahjulikud. Nende teatud asjade külge kinnijäämine, nende päriselt olemasolevatena võtmine ja mõtlemine, et need on kuidagi vajalikud või mittevajalikud – sealjuures kasutades teist, et enda interaktiivset positsioneerimist tõhustada – on tegelikult individuaalseks ja ainsaks minaks olemise tunde koostisosad. Oma tagavarade mustritest võib ta enese külge haakida mälestusi, lootusi, arvamusi ja muud ning kehtestada ennast hetkest hetke näilise 'tõe' ja 'antuse' valguses lihtsalt sellena, mis ta on. Ajutise püsivaks pidamine on ego valduste iseloomulik tunnus.

Ent virgumine, mis on seotud vahetu nägemisega, et 'kõik on tühi', näitab meile, et asjadel, mida näeme, pole mingisugust sisemist konksu, mille külge võiksime oma eeldusi riputada. Ka me ise oleme konksuta. Kõik konksud on kujutlusvõime projektsioonid; need on illusioonid, nagu vikerkaar või miraaž. Räägime iseendale enda kohta asju. Rääkimine, mõistete vool, millest osa tundub olevat 'subjekt' ja osa 'objekt', on lõputu, tühjade märkide vastastikuse külgehaakimise mäng. Märgid tunduvad olevat tähistajad, näivad osutavat sellele, et mõtlemine ja rääkimine käib kogu aeg millestki – kuid tegelikult ei osuta need märgid millelegi tõelisele. Märgid osutavad märkidele, luues õhulosse. See on meie enese uskumus ja nendesse panustamine, mis tekitab petlikku arusaama, nagu osutaks need märgid mingitele olemasolevatele ühikutele. Nagu takjariide kaks külge haagivad subjekt ja objekt end teineteise külge, ent selles kinnihaakimises pole midagi püsivat või alalhoidvat. Kõik nähtused on iseendast ja iseendas tühjad, tühjusest lahutamatud. See on tühjade märkide tühi mäng. Kui otsime midagi usaldusväärset, oleksime pettunud, sest midagi olemuslikku neis pole. Ometi see mittemiski, kui jääme selle juurde, kui lubame enestel olla tühjus – kes me oleme ja mis me oleme – näitab ennast küllusesarvena; see on kui igavesti värske kevad ning kaastunde ja tühjuse voolu mäng oleks lakkamatu. See on tarkuse ja kaastunde ühtsus. Tarkus on nägemine, et üheski nähtuses pole mingit olemuslikku alust, pole mingit iseenesest olemasolevat üksust. Mis tähendab, et me ei tea millestki eriti midagi, ükskõik kui palju lugusid me ka ei räägiks!

'Millegi kohta teadmine' on meelete, kuna see eeldab, et miski oli olemas enne seda, kui saime sellest teada. Kuna tegelikult ei ole mitte midagi teada – midagi, mis oleks iseeneses ja iseenda läbi tõeline – on 'millegi kohta teadmine' selle loomisprotsess, mille kohta arvame, et

saime midagi teada. Selle nägemine on õnnistus, sest see toob välja meie hinnangute andmise ja eelarvamuste–veendumuste (mis sulgevad iga olukorra avatud potentsiaali juba eos) tühjuse või illusoorse loomuse. Selline eos sulgumine muudab meid kitsarinnaliseks ja fanaatiliseks olevuseks, kes tegeleb juba ette petliku tõsiduse ja kindlusega. - „Aga Sa tead ju, milline Jaan on.“ - Sellise hõrgu keelepeksu alguspunkt on kokkuleppes, et on olemas isik, kelle nimi on Jaan, kes on teadaolev jaanisuses või jaanisusena. Kuidas oleme nii veendunud, et teame, kes on Jaan? Sellepärast, et ignoreerime fakti, et see, mida nimetame 'Jaaniks', on potentsiaal. Jaan on nimi, mis on antud teatud tüüpi avaldumiskohale. Jaan avaldub vastavalt asjaoludele ning seega keegi ei saa 'teada' Jaani täielikkust, kuna see on lõpmatu potentsiaal, mis on teispool lõplikku kogusummat.

Sama kehtib ka selle kohta, mida osutatakse meie endi nimede abil – see on mitteteadaoleva ilmumispaik, ometi alati avalduv potentsiaal, mitte-defineeritav ja teadaolev entiteet. Siiski tunneme tihti teistepoolset survet, et oleksime teadaolevad ja etteennustatavad, sest kui me pole usaldusväärsed, seda nende arusaamise tähenduses meist, siis hakkame nende maailma raputama. Kui hoiad inimesi kastides, siis tead, kuidas nendega suhestuda. Selle ekstreemseks vormiks on totalitaarsete režiimide struktuurid, kus riik arvab täpselt teadvat, kes ja mis ja milliste väärtusega iga tema kodanik on. Täielik defineerimine viib lõpliku järelduseni: „Kuna Sina oled selline ja ei midagi enam, pole meil Sind vaja ja Sa pead surema.“ Ärkamine virgumisele tähendab konstruktid, mille me oma maailma moodustavate mööduvate nähtuste peale asetame, valiidsuse puudumise märkamist. See ei tähenda seda, et kui võtaksime need konstruktid ära, siis alles ei jääkski mitte midagi. Kohal on ruum, mis on vaba mõistete kobaratest, lakkamatult avalduva kogemuste välja elujõulisus.

Kui südame ruum avaneb ning selle sisemine selgus meid valgustab, oleme võimelised kõike nägema ja kõike vastu võtma. Kui see juhtub, elame kahesusest vabas olekus, kus pole mingit eraldamist. See on vahendamata teadveloleku, milles pole mõistelisust, sümboleid ja lisatud tähenduse viise, värskus ja alatus. Kui olla iseendas täielik, pole vaja mingeid kunstlikke lisaaineid või segaduses püüdeid seda 'parandada'.

Sūdasuutra julgustab meid neid eeldusi, mis ei lase meil olla avatud sellele, mis on, lammutama või lödvendama või nendesse mitte panustama. See avab vahetult kesktee, mis

asub tühjalpa mittemiski ja tõelise omaoleku vahel. Me ei ole asjade külge kleebitud, uskudes, et need on päriselt olemas, samuti ei püüa me tekitada mingit kaitseringi, isolatsiooni või vältimist. Pigem jäädes lõdvestunuks, avatuks ja kohalolevaks, leiame oma avalduva kohalolu, vormides iseennast sobival viisil ja harmooniliselt mitteduaalsel aina avalduval väljal. See spontaanne improvisatsioon ei teki egost ning seega on enesele viitavast kallutatusest sisemiselt vaba. Kuna 'meie' (ego) läheme oma teelt kõrvale, siis me (teadvelolek) avaldame pingutuseta seda, mis on sobiv. Sobivuse idee põhineb välja lõpmatusel ja seega võib see väljenduda neljast tegevusest ükskõik millisenä: rahustamisena, suurendamisena, allutamisenä või kõrvaldamisenä. Kui ego lepib oma kohaga, olles kogemuse voolu osaks, siis leiame, et meie intuitiivne teadvelolek vastabki välja topoloogia erinevatele kihtidele või kontuuridele. Siis on iga liigutus selgelt välja osa, olles kogu välja teenistuses ning see võib olla nii ühendav kui ka katkestav – vastavalt esilekerkivate mustrite suunale. Kui laseme oma enda loost pisut lahti, avaneme potentsiaalile, mis ületab täielikult meie erinevate ego konfiguratsioonide võime.

Südasuutra on väga huvitav tööriist, mis avab kinnioleku, mis hoiab meid tuttavlikus paigas. Jäik identifitseerimine, ükskõik kas siis identifitseerime ennast või teisi ja objekte meie ümber, annab järele, võimaldades meil kogeda oma potentsiaali kui vahendite küllust, mis ilmub kõigi olendite hüveks. Selle asemel, et hoida oma käsi ja meelt täis, kandes kaasas mälestusi, plaane ja muud, millest teeme oma olemasolu aluse, elame käed ja südamed avali.

Lastes mõnedel oma teatud miskitel minna, pole meil midagi spetsiifilist, ent ometi paradoksaalsel kombel on meile nüüd kõik kättesaadav; mida vähem me ennast defineerime, seda enam pääseme ligi väga paljudele allikatele, mis meid ootavad.

Aitäh, et mind kutsusite. Loodan, et leidsite selles midagi huvitavat, ehkki küll mitte seda, mida lootsite.